

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-III - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. - Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. - Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. - Poštni čekoval
račun: Trst št. 11-7223.

Leto X. - Štev. 34

Trst - Gorica 24. avgusta 1956

Izhaja vsak petek

Nemška prepoved KP

Ustavno sodišče Zahod. Nemčije v mestu Karlsruhe je na tožbo zvezne vlade razpustilo zahtevno Nemško KP za utemeljitvijo, da je bilo delovanje partije protustavno. S prepovedjo delovanja KP ZN, ki je štela v zadnjem času okrog 80.000 članov, pred nekaj leti pa nad pol milijona, je bil zaključen največji državni sodni postopek Nemške zvezne republike. Ze novembra 1951 je bonnska vlada predložila ustavnemu sodišču zahtevo po prepovedi KP zaradi njenih številnih ustavnih kršitev.

Tožba pa se je med drugim sklicevala tudi na sam komunistični »program za zopetno zednjenje Nemčije«. V njem komunisti javno proglašajo »revolucionarno (t. j. nasilno) odstranitev sedanje vladavine«. Zahodnonemška ustava pa s svoje strani proglašuje za nezakonite tiste stranke, ki si postavljajo za cilj odpravo demokratičnega reda in demokratičnih svoboščin ter uvedbo diktatur.

Enajst sodnikov je moralo preučevati 6000 dokumentov in 150 strani zapisnikov in snemanj na magnetofonski trak.

Stroške sodnega postopka cenijo na okrog 240 milijonov lir. Od teh odpada na KP kakih 150 milijonov, ostale stroške bo poravnala zvezna vlada.

Ze pred prepovedjo je vpliv KP v Zahodni Nemčiji močno padel. V prvi zahodnonemški zbornici je KP štela 14 poslancev, pri volitvah l. 1953 pa si ni mogla priboriti niti enega samega poslanskega mesta. V deželni zbornici so imeli komunisti 2 poslance na Spodnjem Sakskem in 4 v Brehenu. Te mandate so morali sedaj odložiti. Nekaj sto občinskih svetovalcev, ki so bili zlasti zastopani po porurskih občinah, je moralo prav tako odstopiti.

Kot izpričani demokrati beležimo to dejstvo, prepuščajoč bodočim dogodkom sodbo, ali je bil razpust nemške komunistične stranke politično umesten ali ne.

Niti komunisti sami ne morejo zanikati dejstva, da zasledujejo komunistične partije po vsem svetu — in to, če je le mogoče, z uporabo vseh dovoljenih in nedovoljenih sredstev — ilje, ki strežejo po življenju demokratičnim ustanovam in svoboščinam človeške osebnosti. Cilji praktičnega komunizma so tudi danes — kljub Hruščevim smehljajem — popolno iztrebljenje vseh človeških svoboščin in njegovih osnovnih pravic ter postavitve najokrutnejše diktature maščevalcev, nevoščljivcev in sovražnikov človeštva in polastitve vseh njegovih duhovnih in tvarnih dobrin.

V demokratični sredini uživajo vse stranke in vsa gibanja ustavno zajamčene pravice, v kolikor seveda delujejo v mejah obstoječih zakonov. Če te zakone krši posameznik ali skupina, zadene kazenska sankcija prekršitelja ali skupino prekršiteljev. Le v izjemnih primerih je mogoče eno stranko ali gibanje kot celoto smatrati za odgovorno za prekrške njenih pristašev. Takih redkih primerov v deželah klasične demokracije v normalnih razmerah ne poznajo. Prav v tem je bistvena razlika med svobodoljubnimi demokrati na eni strani in fašisti, nacisti in komunisti na drugi strani.

Ukrepi po vzorcu zahodnonemške vlade pa se nam zdijo vi pogled politično tvegani, ker se komunistična gibanja, po-

stavljena izven zakona, načelno spreverčajo v podtalna zahtevna gibanja z izključno rusinimi namerami. Tako se komunisti, postavljeni izven zakona, izognejo oblastnemu nadzorstvu in je vse njihovo delovanje usmerjeno v kovanje in pripravljanje prevratniških naklepov. Vsemu svetu je znano, da deluje komunistično podzemlje tudi v tistih državah, kjer so komunistična gibanja zakonite organizacije, vendar je v takih deželah komunistično podzemlje manj nevarno in je omejeno v glavnem le na poklicne partijske najemnike. Nezaželenost, iztirjenost obstojem in obupanostem ne nudi zadostne privlačnosti, ker manjka glavna privlačna sila »za nalašč«.

Proti prepovedi delovanja zahodnonemške KP najglasneje kriči ves vesoljni komunistični tisk. S tem pa nehoti samo razkriva svojo lastno podobo. Tako piše n. pr. nedeljski »Pr. dn.« med drugim, »da gre Adenauerjeva vlada po poti Hitlerja, ki je l. 1933 izdal zakon o obvezni vojaški službi in prepovedal delovanje nemške komunistične partije.« Pri tem pozablja »Pr. dn.«, da je Tito že davno na »Hitrjevi poti«, saj je razpustil vse politične stranke v Jugoslaviji, si prilastil za svojo komunistično (Nadaljevanje na 4. strani)

Kdo bo bodoči predsednik ZDA?

Predsedniški kandidat republikancev: Eisenhower, demokratov: Stevenson
Podpredsedniška kandidata: za republikance Nixon, za demokrate pa Kefauver

Vse ameriško javno življenje je v teh dneh osredotočeno na vprašanje ameriških predsedniških volitev. Vsa ostala notranja in zunanje politična vprašanja so stopila v ozadje. Tudi svetovna javnost obrne svoje poglede v teh časih na ameriško celino, ki je postala po drugi svetovni vojni voditeljica in usmerjevalka svobodnega sveta. Tudi komunistični svet ni ravnodušen nasproti temu važnemu svetovnemu dogodku.

Teoretično voli predsednika Združenih držav ves narod. Praktično ga volilne izide narekujejo tako imenovani volilni možje, ki so si seveda že davno pred tem izvolili svojega kandidata. Sam volilni akt je zgolj še formalnost. Vsaka izmed ameriških držav voli toliko volilnih mož, kolikor ima poslancev in senatorjev v ameriški zvezni zbornici. Ta volilni postopek je za manjše države pogostokrat neugoden, kajti poslance volijo v razmerju s številom prebivalstva. Država, ki ima večje število prebivalcev, voli tudi več poslancev, medtem ko volijo vse države, velike in majhne, po dva senatorja.

Vsaka izmed dveh vodilnih ameriških strank, demokratična in republikanska, postavlja za vsako državo listo svojih volilnih mož. Volilci volijo listo s tistimi kandidati, ki so si pridobili njihovo zaupanje. To je edino neposredno volilno dejanje.

Za izvoljeno velja tista lista volilnih mož v posameznih državah, ki je prejela največ glasov. Druga lista nima nobene veljave, pa četudi bi prejela en sam glas manj od večinske liste.

Kakšen naj bo kandidat, da si pridobi priljubljenost ljudstva? Iz čim nižjih plasti prihaja tem več možnosti ima, da bo tudi izvoljen. Običajni se mora skromno, kot se ogromna večina Američanov. Ljubiti mora otroke. Pri športnih prireditvah ne sme manjkati. Ceniti mora dru-

žinsko življenje, biti mora veren človek. Pa še ribariti mora, ali pri tem ulovi po kakko ribo ali ne, ni važno.

Kandidate za predsedniške volitve postavlja konferenca stranke. Tej konferenci pravijo »konventa«. Konventu vsakokrat predložijo po več kandidatov. Koga bodo volili, je v mnogem odvisno od predsednikov stranke in posameznih držav, ki razpolgajo z veliko močjo in vplivom. Predsedniki stranke določajo delegate za konvent; oni dejansko odločajo, kdo naj bo strankin kandidat. Volilni možje 48 držav imajo pri veliki odločitvi dolžnost, da izvolijo enega od dveh predlaganih kandidatov.

Izbrani kandidati

Na konventu demokratske stranke, ki je zasedel prejšnji teden, so predložili dva kandidata: Adlaja Stevensona in Avarrella Harrimana. Izvoljen je bil Adlai Stevenson z 905 glasov in pol proti 210 glasovom, ki jih je prejel Harriman. Za kandidata na podpredsedniško mesto pa je bil izvoljen senator East Kefauver.

Prav tako pa sta bili v San Franciscu, na konventu republikancev, zagotovljeni predsedniška kandidatura sedanjega predsednika Združenih držav, generala Eisenhowerja, in podpredsedniška kandidatura sedanjega podpredsednika Nixona.

Volilni račun

Volilna kampanja za predsedniške volitve je precej draga zadeva tudi v Ameriki. Blagajniki obeh strank se že mesece in mesece trudijo za nabiranjem potrebnih sredstev. Volilna borba je l. 1952 obeh strank stala 23 milijonov dolarjev (14 milijard in pol lir). Letos računajo z znatno višjimi stroški, ker bo težišče propagande osredotočeno na televizijske

oddaje. Dosedanja propagandna sredstva: letake, plakate, shode i. p. bodo omejili na najmanjšo mero. Po dosedanjih cenitvah bosta obe stranki letos porabili najmanj 40 milijonov dolarjev (25 milijard lir) za volitve.

V Združenih državah pa so stroški za volitve določeni z zakonom. Za predsedniške volitve ne sme nobena stranka porabiti več kot 3 milijone dolarjev. (Za volitve v senat smejo izdati največ po 5000 dolarjev za vsakega senatorja.) Poleg tega je vsaka stranka obvezana, da kongresu predloži natančno poročilo o vseh volilnih dohodkih in izdatkih. S tem je zakonodajno hotela preprečiti, da bi bili poslanci ali strankarske skupine odvisni od bogatašev. V ostalem ne sme posameznik položiti v volilni sklad več kot 5000 dolarjev.

Seveda te predpise obe stranki obide. Vsekakor so vsakršni interesiranci lahko najde vrsto ljudi, ki zanj polgajo po 5000 dolarjev v volilni sklad. Saj vem, kako pri nas množične partije fabricirajo svoje nabiralne pole. Finansiranje volitev izvršujejo razni odbori, ki nastajajo pred volitvami, da bi podprli volilno propagando.

Oblast predsednika ZDA

Volitev predsednika Združenih držav in njegovega namestnika je tako zelo pomembna tudi zato, ker ima predsednik po ustavi večjo oblast kot kateri koli predsednik demokratičnega državnega ustroja. Njegova pooblastila spominjajo na diktatorsko oblast. Vsekakor pa z veliko razliko, da prihaja namreč vsaka štiri leta neizogibno do besede ljudstvo.

Predsednik Združenih držav vodi predvsem zunanjo politiko države s posredovanjem državnega tajnika, ministra, ki ga sam imenuje. Prav tako imenuje sam tudi vse ostale ministre. Načelno si ministri niso parlamentarci. Za izvajanje svojega mandata ne potrebujejo soglasja kongresa. Odgovorni so izključno samo predsedniku.

Edina omejitev oblasti predsednika na področju zunanje politike je, da mora senat s dvotretjinsko večino potrditi vse mednarodne pogodbe, ki jih je sklenil predsednik. Predsednik tudi ne more samovoljno napovedati vojne. To pravico ima izključno kongres, ki ga sestavljata poslanska zbornica in senat. V zakonodaji pa ima kongres edinole pravico pobude. Predsednik ne more niti sam, niti s posredovanjem svojih ministrov predlagati zakonskih načrtov. Lahko pa kongresu pošilja svoje poslanice, v katerih opozarja na določene pomanjkljivosti zakonodaje in priporoča odgovarjajoče ukrepe.

Kongres ni v nobenem slučaju primoran, da se drži predsedniških priporočil. S svoje strani pa kongres ne more postavljati zakonov, ki jih ni odobril predsednik. Ta ima namreč pravico, da v teku 10 dni po izvršenem izglasovanju v senatu ugovarja zakonskemu osnutku.

Kljub temu v Združenih državah še niso imeli predsednika, ki bi ga zapeljivale diktatorske skomline številni pa so tisti predsedniki, ki so ustvarili trajne vrednote za lastno ljudstvo in tudi vse ostale narode.

Premirje na Cipru

Uporniška organizacija na Cipru »Eokas« je nepričakovano proglasila na Cipru premirje. Ta ukrep, ki so ga z veseljem izdostojenjem pozdravili vsi miroljubni ljudje, so s posebnim zadovoljstvom sprejeli v Veliki Britaniji prav ob zasedanju mednarodne konference za ureditev sueškega vprašanja. Premirje je gotovo samo utrdilo britanski položaj na konferenci in Britanci tega ne smejo pozabiti.

S svoje strani je ministrski predsednik Keramalis naslovil na voditelje pravoslavne cerkve na Cipru posebno poslanico, ki priporoča ciprskemu prebivalstvu, da sprejme ustavo, ki jo bodo predlagali Britanci, kar očito kaže, da je premirje sad tihga sporazuma med britansko in grško vlado.

V Turčiji naravno tudi novice niso sprejeli z navdušenjem. Turški list »Halkin Sesik« prinaša v angleščini napisan članek pod naslovom »Ciper ne bo nikoli grški«. S tem je povedano stališče turške manjšine o tem vprašanju.

Sovjetski vohuni na Švedskem

Na Švedskem so spet odkrili novo sovjetsko vohunsko mrežo. Zaprl so nekere švedske državljane, ki je dobival sovjetskim agentom podatke o švedskem radarskem omrežju.

Švedski zunanji minister je izročil sovjetskemu veleposlaniku admiralu Rodionovu protestno noto zaradi vohunškega delovanja nekoga člana sovjetske trgovinske misije na Švedskem. Ta je moral takoj zapustiti švedsko ozemlje.

Švedski državljani Ericsson je Sovjetom dobavljati tudi podatke o 45.000 beguncih, ki so zbežali iz baltskih držav ob sovjetski zasedbi.

Na občutljivem križišču celin

Na londonski konferenci za sueško vprašanje vlada pomirljivo ozračje

Podobno kot poleti leta 1914, so se tudi letošnje poletje nagrmadili na svetovnopoličnem nebu težki oblaki in grozilo, da sprožijo svoje uničevalne sile na svet, ki se je komaj oddahnil od zadnje svetovne vojne. In vendar kakšna pomembna razlika je med tedanjimi in današnjimi odgovornimi državniki! V prejšnjih časih bi pravni prekršek in nasilje, kakršno je dejanje podržavljenega Sueškega prekopa, samohotno sprožilo kup ultimativnih zahtev in čez nekaj časa bi poslanski udeleženi državci v najresnejši in najboljjudni način predlagali vojne napovedi. Zadnje besedo sporov bi tako prepuščali topovom.

Danes, v dobi neizmernih atomskih uničevalnih sil, v časih na velike daljave vodenih izstrelkov, se državniki najprej usedejo za mizo, da bi sporna vprašanja urejevali na miren način. Verjetno le še zaradi starega izročila in morda tudi še zato, da bi konferencam podeljevali potreben poudarek, spremljajo take konference simbolični vojaški ukrepi. Staro ženketanje s sabljo je zastarelo. Ujed-

ljičnega diktatorskega prišleka Naserja poskušajo nekateri državniki odkritorsko, drugi s hinavščino v srcu pripraviti zopet do pameti. Današnji državniki so šli celo tako daleč, da so kršitelja pogodb vijudno povabili h konferenci mizi.

V sporu za Sueški prekop so vsekakor postavljena na kocko odločilna in najresnejša vprašanja evropskega obstanika. Kdor položi roko na Sueški prekop, je stisnil za grlo hkrati kar več svetovnih celin. Nad 80 odstotkov nafte za Zahodno Evropo in Veliko Britanijo prihaja s področja Srednjega vzhoda, od tega večji del skozi Sueški prekop. Na kratki progmi med Port Saidom in Suezom, med Nilom in puščavskim peskom leži Ahilova peta evropske celine. Pod takimi okoliščinami je razumljivo, da evropske države ne kažejo mnenjske navdušenja, da bi prepuščale nadzorstvo nad tako važno mednarodno potjo živčnemu, lumastemu diktatorju, ki neodgovorno zanika pravo, postave in podpisane pogodbe.

Ko je kopica častnikov preganala pred štirimi leti Faruka, so svečano progla-

šali njegovi nasledniki: »Korupcija in podkupovanje, to so glavni vzroki vseh naših političnih in gospodarskih težkoč.« Po tem času pa se v Egiptu ni dosti spremenilo. Se vedno strahotno gladuje 14 milijonov felahov in še vedno jih na sto in sto tisoče umira zaradi gladi in bolezni. Povprečni dohodek Egiptana znaša letno 60.000 lir ali 5.000 lir mesečno. Na drugi strani pa še vedno kraljuje in živi plast fevdalcev z ogromnimi bogastvi. Ni zaman dejal nekdo slovenski razumnik v Egiptu: »Evropski berač je v primerjavi z egiptskim beračem pravi milijonar, evropski bogataš pa je v primerjavi z egiptskim bogatašem pravi berač.«

Če se želimo v sedanjem sueškem sporu dokopati do pravega spoznanja, potem moramo strogo ločiti dvoje vprašanj med seboj, namreč vprašanje lastniških pravic na prekopu in vprašanje nadzorstva nad to gospodarsko, politično in strateško najvažnejšo morsko potjo. Ni nobenega dvoma, da je Egipt suverena država in ima zato pravico, da podržavi podjetja na svojem ozemlju. To pa lahko stori, če spoštuje prevzete pogodbenne obveznosti in nudi starim lastnikom odgovarjajočo odškodnino. Naser se teh načel ni držal.

Mnogo težje je vprašanje nadzorstva nad prekopom. Svoboda plovbe prav tako kot jamstvo za vzdrževanje in nadaljnjo gradnjo prekopa, vse to je treba v vsakem primeru zajamčiti. Sprito mednarodnega značaja tega življenjsko važnega prekopa ne more biti strahnik in porok ena sama država. Egipt je že enkrat prekršil svobodno plovbo, ko je izraelskemu blagu in potnikom onemogočil prehod skozi prekop. Na tako važnem mednarodnem torišču bi moralo veljati mednarodno in ne državno pravo.

V Belgijskem rudniku smrti

V rudniku smrti Marcinelle je Nemeec Georg Langer, član reševalne ekipe, dosegel kvoto 1035 m. To je tudi zadnji cilj, ki so si ga postavili reševalci. Po prvih vesteh Langer ni naletel na trupla ponedeljnega rudarjev. Te vesti so vzbudile med svojci ponesrečenec nove upanja, ki pa so, na žalost, neutemeljena — kakor to zatrjujejo izvedenci. Od sedaj so spravili na površje okrog 100 trupel in jih slovesno pokopali. Vzroke nesreče preiskuje posebna komisija, v kateri so zastopani tudi predstavniki italijanskih delavcev.

Strahovite nevihte v Poadižju

Medtem ko razsaja pri nas neznosna vročina, so Poadižje zajele strahotne nevihte. Mnoge reke so prestopile bregove, na posevkih in sadju pa so ljudje utrpeli znatno škodo. Tudi po avstrijskem Tirolskem vlada neurje.

Dva predloga na sueški konferenci

Ameriški predlog vključuje zahodne zahteve, indijski pa je Naserjev glasnik

Na londonski konferenci o sueškem vprašanju sta bila predložena dva osnutka za mirno poravnavo spora najvažnejše pomorske prevozne žile.

Prvi predlog osnutka je predložil ameriški zunanji minister Dulles. Ta predlog postavlja naslednja določila:

- 1) Delegati se strinjajo — kot je rečeno v uvodu carigradske konvencije — da mora biti ustanovljen točen ustroj, ki bo zajamčil ob vsakem času in za vse države svobodno uporabo Sueškega prekopa.
- 2) Ta ustroj mora jamčiti:
  - a) učinkovito in varno upravo, vzdrževanje in razvoj prekopa kot pomorske prometne mednarodne svobodne poti, ki je odprta in vanna za vse v soglasnosti z načeli carigradske konvencije;
  - b) ločeno upravo prekopa od kakršnega koli vpliva posameznih držav;
  - c) spoštovanje egiptске vrhovnosti;
  - d) pravico, da uživa Egipt za uporabo prekopa pravično odškodnino, ki bo lahko povečana v sorazmerju z razvojem zmogljivosti in izkoriščanjem prekopa;
  - e) izplačilo stari družbi Sueškega prekopa tistih vsot v svrhu odškodnine, ki bodo ocenjene kot pravične;
  - f) pravico do prevoznine, ki naj bo čim nižja, upoštevajoč gornje določbe.

Indijski predlog pa vsebuje naslednje misli:

- 1) Ustroj za zajamčenje sodelovanja med Egiptom in ostalimi zainteresiranimi državami pri upravi, pri vzdrževanju in pri razvoju prekopa, kakor tudi zato, da se vskladijo in zajamejo njihove koristi.

Zato naj bi bila uprava, vzdrževanje in razvoj prekopa v pristojnosti posebnega sveta za Sueški prekop. Egipt naj bi zagotovil temu svetu vse pravice in vse potrebne olajšave za delovanje. Člani sveta bi bili poleg Egipta tudi druge države, ki bi jih določili sporazumno z drugimi silami pri pogajanjih, upoštevajoč pri tem uporabo, trgovske in geografske čimtelje. Sestava sveta bi morala biti takšna, da bi mogel svet izvrševati svoje funkcije samo z namenom uresničenja najboljšje uprave, ne glede na politiko v prid tega ali onega koristnika ali pa v njegovo škodo. Ta svet bi moral vsako leto pošiljati poročilo OZN.

2) Arbitražna komisija za reševanje vseh sporov glede pravičnih dohodkov Egipta in glede pravične odškodnine stari družbi, kakor tudi glede vseh ostalih vprašanj.

3) Učinkovite sankcije v primeru kršenja pogodbe s strani podpisnikov ali katere koli druge države, kajti predvideno mora biti, da se bo smatrala kakršna koli uporaba ali grožnja z uporabo sile za vmešavanje v upravo prekopa, kot grožnja proti miru in kot kršitev namenov in načel listine OZN.

4) Določila, ki predvidevajo razumno združitev z OZN in revizija pogodb v primeru potrebe.

Seveda so se tudi ob tej priložnosti duhovni razdelili. Za Dullesov predlog je 18 držav, za indijski pa 6. Obstaja pa upanje, da pride do kompromisa. Izgleda, da bi bil Naser pripravljen na pogajanja.

VESTI z GORIŠKEGA

IVNA TRIBUNA

Proti komunistom z njihovim orožjem

Spricho razpusta zahodnonemške komunistične partije so med svobodnim svetom vzklicale različne sodbe o tem dogodku. To je popolnoma naravno, saj je bistvo demokratičnega prepričanja prav v dejstvu, da vsakdo javno in brez strahu lahko izpoveduje svoje lastne poglede in tudi misli svoje okolice. Prav zaradi teh demokratičnih načel radi pričujemo mnenja in zaključke našega goriškega člankarja.

Ustavno sodišče Zahodne Nemčije je pretekli teden izrekli sodbo, s katero ugotavlja, da je komunistična stranka protustavna ter jo kot tako razpušča.

Sodba zajema nad štiri sto strani razlage in se omejuje na vprašanje, ali zahodnonemška komunistična stranka slovi ali ne na določilih državne ustave. Sodba se torej ne spušča v razmotrivanje pravilnosti in nepravilnosti Marxove in Leninove komunistične ideologije in doktrine, ampak se omejuje strogo na vprašanje zakonitosti stranke kot take z ozirom na določila ustave, to je temeljnega državnega zakona.

Sodniki so prišli do zaključka, da je komunistična stranka protustavna in jo je prepovedati.

Demokratični svet se — po moji presoji — s sodbo ustavnega sodišča strinja in jo odobruje ne samo zaradi določil zahodnonemške državne ustave, ampak tudi in še posebno zaradi meddržavne reciprocitete pri ravnanju s političnimi strankami in spoštovanju človeških pravic.

Objektivni demokrat pravi namreč, da bi morale vse demokratične države tega svete ravnati s komunisti tako, kot ravnajo komunistični režimi z nekomunisti: prepovedati njih pravo organiziranje v stranko, njih politično delovanje in javno udeleževanje ter jih tudi preganjati. Preganjati ne tako nečloveško in krvavo, kot to delajo komunisti z nekomunisti, ampak toliko, da se države in državljani branijo in obranijo varni.

Nekateri menijo, da so s prepovedjo javnega organiziranja in delovanja komunisti upravičeni za pritožbe, da jih preganjajo, da so mučeniki ter da je podtalno zarotniško komunistično delovanje nevarnejše od javnega. Podtalnega delovanja da ni moči docela nadzirati in nastopiti pravočasno.

Komunisti so povsod po svetu podtalno organizirani. To, kar na primer v Italiji, Franciji in drugod o komunistih vidimo in slišimo, je le zunanja oblika njihove stranke. Vse njihove revolucionarne aparate, od podtalne oborožitve stranke do vojnске mreže proti svoji lastni državi, je in ostane skrit ter deluje, ne da bi ga državni organi mogli nadzirati in da bi preprečili njegove nastope.

Komunistične stranke so že zaradi svojega revolucionarnega programa, ki ga vsi poznamo, proti obstoju demokratičnega ustroja države, kot ga demokratje poznamo, pojmuemo in spoštujemo kot slonečega na spoštovanju človeških pravic, ki jih državne ustave morajo ceniti in uveljavljati napram vsem in do vseh državljanov.

RPI in ustava

Povsod, kjer so komunisti prišli na vlado, so najprej odpravili pravo nastajanje nekomunističnih političnih strank, nekomunističnih kulturnih društev, nekomunističnega tiska, nekomunističnih krožkov vseh vrst in sploh vsega, kar ni in ne diši po komunizmu. Skratka, odpravili so vse vrste človeških pravic državljanov, ne samo kar se tiče javnega izražanja, ampak tudi kar zadeva zasebno mišljenje državljanov o tem in onem. Dejstvo je, da komunistične policije maganjajo mladoletne, skoro neboljše otroke proti svojim lastnim staršem, da izdajajo, kar si starši zaupajo med štirimi stenami domačega ognjišča o početjih komunističnega režima.

Komunisti, posamezniki in kot stranke, pa niti ne zanikajo, da je končni njihov cilj svetovna komunistična revolucija in diktatura. To pomeni, da hočejo spraviti človeštvo v suženstvo svetovne komunistične diktature. Hitler je vse, kar ni bilo nacističnega, obsodil na smrt v peči. Komunisti obsodijo vse, kar ni komunističnega, na prisilno delo odnosno na smrt v koncentracijskih taboriščih!

To ni niti bajka, niti skrivnost, je živo stokrat dokazano dejstvo!

Vsi vladarji in državniški nekomunistični deželni do dobro vedo. Pa si vendar ne upajo prepovedati komunističnega prostega in javnega organiziranja in delovanja, sklicujoč se na temeljna pravila demokratičnih svobod. Toda komunisti ta pravila spoštujejo le glede zunanje oblike njihove organizacije in ne tudi kar se tiče splošnega in trajnega ter razvojnega življenja in pospeševanja demokratičnosti kot take na temelju vesoljnih človeških pravic, ki morajo biti in ostati vedno in povsod nekršene!

Misel, da imajo komunisti, ko pridejo na oblast, pravico odpraviti demokratično ustavo, ki so jim jo demokratje pripravili in ki jim je služila, da so se za svoje komunistične cilje in namene organizirali in pripravili, je popolnoma zgrešena in demokratičnemu svetu pogubonsna.

Vzemimo za primer italijansko usta-

vo, ki v svojem drugem čenu pravi, da republika priznava in jamči neprekršljive pravice človeka... V svojem 13. členu poudarja, da je osebna prostost neprekršljiva, v 16., da se sme vsak državljan na vsakem delu države prosto gibati in bivati, v 17. členu daje italijanska ustava vsem državljanom pravico prostega zbiranja ter poudarja v 18. členu tudi pravico prostega združevanja. Devetnajsti člen predpisuje versko svobodo, enainvajseti pa svobodo izraževanja misli s besedo, pisano in tudi z drugimi sredstvi. Izrečno ta člen poudarja, da tisk ne sme biti podvržen dovoljenju in cenzuri!

Vsa ta demokratična določila italijanske ustave, ki so le primer demokratičnosti italijanske republike, popolnoma nasprotujejo komunističnemu režimu in ga v njegovih predmetnih zadevah spoštovanja človeških in državljanovih pravic in svobodnih tudi pobijajo.

Povsod, kjer vladajo komunisti, takih svobodnih ni, in dokler bodo ti režimi trajali, jih tudi ne bo! Komunkem in osebna svoboda človeka in državljan ne gresta skupaj, kakor ne gresta skupaj demokracija in tiranija!

Isto bi se zgodilo v Italiji, če bi komunisti tu prišli na vlado! O tem smo si vsi na jasnem. Komunisti sami se navidez, ki jim kot nekomunisti sopotniško sledijo, posmehujejo.

Le po zunanji obliki je italijanska komunistična partija v skladu s predpisi ustave. V resnici pa zasleduje čisto druge, povsem komunistične, nedemokratične cilje, ki bodo, če se uresničijo, odpravili vse demokratično urejene in na človeških svobodnih utemeljene pravice državljanov.

Ustava ni le oblika, ampak bistvo družbenega življenja. Kadar ustava določa pravico prostega združevanja državljanov, ne misli samo na trenutno obliko, ampak tudi na bistveni namen ter na no-

tranji in daljni končni cilj takega združevanja, ki po ustavi mora biti vedno in vsekoli demokratičen po obliki, po namenu in končnem trajnem cilju.

Odprava demokratičnega državnega ustroja in obstoječega družabnega reda v uvedbo diktature ene same stranke, to je komunistične, in posledična odprava človeških svobodnih in državljanovih pravic v ožjem in širšem pomenu je proti določilom ustave.

Samoozbramba je prva zapoved demokracije

Komunisti zasledujejo tudi končni cilj tako imenovane proletarske svetovne revolucije in v svojih režimih odpravljajo in prepovedujejo vse, kar ni komunističnega. Demokratični svet ima torej pravico ravnati v svojih vladavinah vsaj tako, da komunistom prepoveduje pravo združevanje in politično delovanje fašistov in komunistov.

Smešno je prebrati proteste »Primorskega dnevnika«
proti sodbi zahodnonemškega ustavnega sodišča, ki je tamkajšnjo komunistično stranko obsodilo kot protustavno in jo ukazalo razpustiti. »Tovariške okoli »Primorskega dnevnika«
bi seveda radi prevpili glas pravčnosti in enakopravnosti!

»Hitler se je najprej spravil na komunistično partijo in je ob koncu ostal sam porazen. Zato bo tudi Adenauerjev režim, slinčno kot Hitlerjev, propadel, menijo razni navadni sopotniki in zaprepašeni komunisti. Toda pravila morajo veljati povsod enako na svetu, ali pa niso pravila! In ker so Lenin in njegovi pomočniki ter nasledniki, razni Hruščevi, Titi in tovarišija, najprej odpravili vse demokratične in nekomunistične stranke ter vse državljane oropali človeških pravic, bodo končno tudi oni sami po tej logiki poraženi.

Dr. AVGUST SEILIGOJ

Demokratizacija županovih nastopov

V petek 17. t. m. so obiskali Gorico gojenci akademije finančnih stražnikov iz Rima. Sprejel in počastil jih je tudi goriški župan. Gostom je župan razkazal državno mejo in jim, kakor poroča »Piccolo«
od 18. t. m., o njej tudi govoril. Dejal je med drugim tole:

»Usoda se ne bi smela maščevati nad italijanskim narodom. Maščevanje pa ga je zadelo na tem področju. Vaši očetje, mladi kot vi, so žrtvovali solze in kri, gotovi da so na Alpah postavili pravično mejo in zaprli pot invazijam v Padsko nižino. Nepravilnost sedanjih meja se mora na miren način popraviti.«

Po svojem zadnjem irendističnem govoru od 8. t. m., ki je vzbudil nejevoljo tudi nekaterih prisotnih uradnih povablencev, zastopnikov javnih ustanov, se je goriški župan toliko popravil, da popravo nepravilnošenih mej zahteva na miren način.

To je že nekaj, je že korak naprej k demokratičnosti njegovih nastopov. Vidi se, da ga je nastop vladnega zastopnika od 8. t. m. nekaj vendar naučil!

V ostalem bi mu svetovali, naj si ogleda kakšen zemljepis severne Italije in videl bo, da je s teh krajev invazija možna le v furlansko in ne Padsko nižino. Zgodovinsko dejstvo pa je, to smo g. župana dolžni poučiti, da niso Slovanci, ki pripravljajo krivične oborožene invazije, ampak da so preko Kobarida prišli v Italijo zaporedoma le Huni in Germani. V zaledju Gorice, gospod župan, pa živé strnjeno samo Slovenci. Dejstvo je, da je neka goriška italijanska osebnost, ki sedi v občinskem svetu in zaseda še neko drugo važno mesto v javni upravi, leta 1946 svetovala rimski vladni, naj se odpove Solkanu, Sempetru in Vrtojbi, da ne bodo v Gorici prevladovali Slovenci!...

Izkoriščanje ljudstva

Pred nedavnim so se bili nekateri italijanski listi zagnali proti temu, da bi ljudje, ki prihajajo v Gorico iz Jugoslavije, prosto prodajali nekaj mesa in masla, češ da je umazano, nehigiensko v papir zavito ter nevarno za zdravje Goričanov. Izkazalo se je, da je takvo pisanje časopisov bilo le plod zavisti in odpora nekaterih goriških trgovcev, ki so se bali, da jim slovensko ljudstvo z one strani prepreči trgovanje in zaslužek z njimi! Zdaj ni več takih pritožb in marsikateri Goričan si rad privoščil nekaj dobre teletine po znanih cenah!...

Prišel pa je čas resne pritožbe zaradi izkoriščanja, ki so ga v Gorici deležni jugoslovanski obiskovalci. V svojih potrebah, zlasti po tekstilu, ljudje sežejo po vsakem, še tako neprikladnem blagu, da le pridejo do njega bolj poceni. Ne tugu najdejo kramarje, ki prodajajo že obrabljeno in ponošeno blago. Za to blago zahtevajo kramarji neprimerno visoko ceno, in ljudje z onstran meje mislijo, da kupujejo poceni, medtem ko bi v trgovini našli novo blago po isti ali malo višji ceni!

To je izkoriščanje ljudstva, ki si v

stiski in potrebi, pa tudi v nevednosti ne zna pomagati!

Trgovino s takim blagom bi morale oblasti prepovedati na odprtem trgu. Na vsak način bi morali kramarji označevati tako blago kot rabljeno. Oblast pa naj poskrbi za red in tako trgovino prepreči!

Bronchi v Gorici 4. novembra?

Italijanski listi poročajo, da obišče prihodnjega 4. novembra Gorico predsednik republike, Bronchi, ki bo govoril na Travniku.

Gradišče za deželno avtonomijo

Zadnje dni je občinski svet iz Gradišča razpravljal o predlogu za uvedbo deželne avtonomije. Predlogu nekega svetovalca, da se uvede navadna in ne posebna deželna avtonomija, je bil sprejet županov predlog, da se uvede deželna avtonomija, kot jo predvideva 116. člen ustave, ki predpisuje naš deželni Furlaniji - Julijski krajini prav deželno avtonomijo s posebnim statutom, kakor jo zahtevamo Slovenci in tudi Furlani.

Premestitev begunskega taborišča iz Vidma

Kakor smo omenili že v zadnji številki (v članku o begunjih) je minister za notranje zadeve zagotovil, da bodo v najkrajšem času izpraznili begunsko taborišče v Pradamani pri Vidmu in ga premestili v neko vojašnico v Cremoni. Zakladno ministrstvo bo prispevalo Upravi za mednarodno pomoč, ki bo skrbel za vzdrževanje novega taborišča, 100 milijonov lir.

Pobegi iz Titovine

Pretekli teden je blizu Mirnika pribežal v Italijo jugoslovanski obmejni stražnik in prosil za politično zatočišče. Ta teden se je v južni Italiji izkrcal pa neki jugoslovanski častnik vojske. Od 18. do 21. t. m. pa je samo na goriškem področju pribežalo iz Titovine 21 ljudi.

Pretekli teden, to je 15. t. m. so italijanski listi poročali o pribegu 30 ljudi v treh skupinah. Navajali so tudi imena. Prišli so po morju. Med njimi tudi mlada žena z devetmesečnim otrokom. Dejala je, da trenutno njen mož služi vojske v Titovi vojski.

Italija na prvem mestu v Jugosl. izvozu

V prvem polletju 1956 je Italija zavzela prvo mesto v jugoslovanskem izvozu. Na drugem mestu je bila Zahodna Nemčija, nato Sovjetska zveza in Združene države.

Deset let motoskuterjev

Motoskuteristi so preteklo nedeljo v Haugu na svečan način proslavili deseto obletnico prodaje prvega motoskuterja. Proslave so se udeležili zastopniki, ki so prihiteli v nizozemsko prestolnico kar iz

Spomnimo se ponesrečencev!

Pred časom se je v nekem premogovniku v kraju Marcinelle v Belgiji pripetila huda nesreča, ki je zahtevala skoro 300 človeških žrtve, med katerimi je veliko število italijanskih rudarjev. Strašna nesreča je hudo pretresla ves svet.

Iz jam še niso uspeli potegniti vseh trupel ponesrečencev.

Na lice mesta so se takoj podali tudi italijanski diplomatski zastopniki v Belgiji in pa dva ministra iz Rima ter veliko sorodnikov italijanskih rudarjev. Sam belgijski kralj Balduin je obiskal kraj nesreče, da se je osebno prepričal o položaju in o ukrepih za reševanje zakopanih rudarjev.

Trupla italijanskih ponesrečencev pripeljejo v Italijo na stroške države.

Počastimo žrtve te nesreče in se pridružimo splošnemu žalovanju za njimi!

VESTI IZ SOVODENJ

Pri nas so zgradili štiristanovanjsko hišo za družino, ki so brez strehe in živijo v zaslinih prostorih. Lahko bi te družine takoj vselili v nova stanovanja. Ne vemo, zakaj oblastva vselitev zavlačuje, da se ljudje hudujejo in pritožujejo!

Umrli je naš domačin, 37-letni Zorko Pisk, ki zapušča ženo in otroke. Pokojnik je trpel na težki bolezni, in domačini iskreno sočustvujemo z njegovo vdovo in otrokom ter z vsemi sorodniki zaradi prerane izgube vrliga in dobrega moža.

GABRIJE

V četrtek 16. t. m. je minulo leto dni, odkar se je naš pokojni župnik g. Anton Gerbec smrtno ponesrečil in nas za vedno zapustil. Ob prvi obletnici njegove smrti smo se udeležili maše zadušnice v cerkvi, kjer nas je skromen in ponižen učil toliko lepih verskih resnic.

Njegov vzvišeni duh živi med nami in

blagopokojni gospod župnik Gerbec nam ostane vedno v lepem spominu.

V nedeljo 19. t. m. se je v Gubrijah vršila sv. birna, katere se je udeležilo 45 otrok iz Gubriji in Vrha ter tudi iz nekaterih drugih okoliških vasi. Ob štirih popoldne je škof imel blagoslov in vizitacijo na Vrhu.

Obisk v podgorški predilnici

Obisk podgorške predilnice od strani zastopnikov sovjetske tekstilne industrije, ki se je izvršil pred nekaj dnevi, ni imel nobenega uradnega značaja, niti ne takega trgovskega namena. Slo je le za ogled industrijskih naprav.

Poroka v Števerjanu

V sredo 15. t. m., na praznik Vnebovzetja, sta se v Števerjanu poročila domačinka Adrijana Gravnar in Giordano Cargnel iz Ločnika.

Novemu paru voščimo obilo sreče v zakonskem življenju!

Razstava ptic

V nedeljo 26. t. m. se bo vršila v Gorici razstava ptic, ki obeta, da bo zelo lepa in zanimiva.

GOSPODARSTVO

NA NJIVI: Sejanje rdeče detelje. Na njivi, kjer smo posejali repo ali člnkvant in ali ohrovt ali zelje, bomo ob deževnem vremenu posejali rdečo deteljo. Ta nam pride zelo prav pomladi, ko povedni kmetom primanjkuje krme. Poleg tega pa je rdeča detelja ena najbolj prikladnih zelenih krm. Po dolgi zimski suhi krmi potrebuje živina osvežitve, kar pa dosežemo prav s tako zeleno krmo. Sejemo lahko izluščeno ali pa neizluščeno seme. Vsekakor je neizluščeno bolj gotovo, da požene. Zahteva tudi manj dela, ker ni potrebno, da ga pobranamo, ko je posejano, medtem ko izluščeno seme zahteva, da pobranamo, ko je posejano. Setev bodisi prvega, kakor tudi drugega semena naj se izvrši tik pred dežjem ali pa lahko kar med dežjem. V tem primeru ni potrebno, da pobranamo.

Rdečo deteljo ahko sejemo tudi v vinograde, da jo potem spomladi podorjemo ali podkopljemo za zeleno gnojenje. To je posebno priporočljivo v hrbitovih, težko dostopnih legah. S takim zelenim gnojenjem prihranimo tudi hlevski gnoj in pa mnogo tudi na delu. V ta namen bomo vinograde preorali ali prekopali in zemljo pognojili s 40-60 kg umetnega gnojila PKN, ki vsebuje vse glavne hranilne snovi, potrebne za rastlino. Ako slučajno tega zelo dobrega gnojila ni na razpolago, lahko uporabimo druga temu enaka gnojila, n. pr. »Trifertila«
ali pa tudi superfosfat, amoniak in kalijevo sol v razmesju 30, 20, 10 kg. Spomladi bomo to deteljo, sejano za zeleno gnojenje, podorali ali podkopali, kakor že omenjeno. Kdor bo poskusil z zelenim gnojenjem, ne bo tega nikdar več opustil! Za setev rabimo izluščeno seme približno 2-3 kg na 1.000 kvadr. metrov, neizluščeno pa 12-14 kg na 1.000 kv. metrov površine.

V VINOGRADU: moramo stalno ogledovati, da plesnoba (oidium) ne bi napadla grozdje. Kjer jo opazimo, moramo grozdje na rahlo požveplati s čistim žveplom.

NA VRTU: bomo v tem času in vse do začetka jeseni sejali špinac in motovilac za zimsko oziroma pomladansko rabo. Motovilac je zelo občutljiv pri izkahlitvi. Sejemo ga zato ob deževnem vremenu ali pa ga dobro zalijemo in pokrijemo s slamo, dokler ne vzkali. Lahko še vedno presajamo brokole in cvetoče. Če nam pri setvi delajo škodo razni škodljivci, posejemo na posejano površino »Oldrino«, »Geodrin«
ali kako slično sredstvo približno po eno pest na kvadrat meter. Proti polžem pa uporabljamo »Limnax«. Tega nastavimo po kupčkih na kamenite podstavke, katere pokrijemo s kosom strešne opeke.

Pozor na krmo!

Zadnje čase so se na Goriškem pripetili slučajni zastrupitve živine s krmo. Zivini so namreč kmetje polagali zeleno krmo, ki pa je bila pokropljena z različnimi strupi, kot na primer z modro galico, pomešano s prahom proti kloradskemu hrošču, in drugimi.

Take krme kmetje ne smejo polagati živini, ker jim živina lahko pogine. V primerih, ki jih poznamo je živina res poginila, drugo pa so kmetje le s trudom in velikimi stroški rešili, ker so pač morali takoj klicati živinozdravnika, ki živine ni mogel ozdraviti kar naenkrat in brez zdravlil!

AVTOTAKSI

Marko Kovačič

GORICA - VIA A. MANZONI 16 - TEL. 22-44

Se proroča za oreoz potnikov po Goriškem in v Jugoslavijo

Ksenofobija - strah pred drugorodci

Analiza tržaškega javnega življenja in posledice narodnih in družbenih zapostavljanj Slovencev

Ko z raznih strani poslušamo pritožbe in pripombe, kako so se posamezni italijanski odvratniki oddaljili od svojega stanovalskega tovariša, Italijana, samo zato, ker je zastopal obrambo škedenjskih obtožencev, se sprašujemo, kako je kaj takega mogoče v današnjih demokratičnih časih in v svobodnih tleh. Kako je mogoče, da izobraženi ljudje kažejo tolikšno nestrpnost nasproti drugi narodnosti, s katero Italijani skupno živijo že 13 stoletij? Stojimo pred klasičnim pojavom grških in rimskih prebivalcev, malih meščanskih skupin, ki so izven mestnih zidov smatrali vse ljudi za barbabe. Ali je to morda proizvod srednjeveške klasične izobrazbe? Ali je to izraz umske omejenosti in nestrpnosti, ki nekaterim našim somešanom ne dovoljuje, da bi se izklopali iz svojega najzobjega družabnega kroga? To je vprašanje, ki si ga moramo postaviti, ker bi vztrajanje na takem stališču kaj lahko ustvarjalo nevarnosti med odnosi pripadnikov ene in druge sodenje narodnosti.

Stara dediščina

Tako postopanje ni pravzaprav nič novega. Tudi starogrški malomeščani so z neprikritimi prezirom ocenjevali negrške prebivalce drugih sredozemskih krajev. Poznali so eno samo razliko, razliko med Grki in barbami. To omejevanje od zunanjega sveta so kasneje posnemali tudi Rimljani. Kartazan Terencij pa jih je, četravno ujetnik, opominjal, da pri vprašanju ljudskih stikov ne sme biti nobene razlike med pripadniki posameznih narodnosti, pač pa odločujejo zgolj naravni odnosi človeka do človeka. Terencij je odlično poznal latinščino. Njegov izrek so služili za vzor latinskim slovnikařarjem, ki ga prav tako citirajo kot Virgila. Zato je njegov izrek: sem človek in nič človeškega mi ni prikritega, ostal zapisan v zgodovini človeštva. Gotovo nismo zahtevni, če smatramo, da bi ta izrek moral veljati prav za zastopnike pravice, ki se, oblečeni v odvetniško togo, prištevajo med dediče Papinijeve prekajljenosti.

Krajevno ali narodno ekskluzivnost so Grki imenovali ksenofobijo. Ksenos označuje tuja, fobija pa mržnja. Ksenofobija pomeni torej mržnjo proti pripadnikom tuje narodnosti. V reviji »Eposos« z dne 12. avgusta t. l. najdemo definicijo ksenofobije. Pisec članka je Remo Cantoni.

Kaj pravijo trezni Italijani?

Cantoni zelo ostro obsoja ta pojav. Ksenofobija — po njegovem — znižuje stopnjo izobrazbe v človeku. Ljudje, ki se vdajajo temu nedostatku, so umsko omejeni in nevezgajeni, ker ne poznajo drugega, razen svoje najtesnejše sredine, in ki v svoji omejenosti ocenjujejo tuj svet po kopitu lastnih nedostatkov. Življenje teh ljudi poteka med kavarno in uradom, med plitkimi razgovori in brezsmiselnimi razvedrilci. Beseda »fobija« pomeni mržnjo, predvsem mržnjo iz strahu pred neugodjem. Ti ljudje čutijo okrog sebe stalno nevarnost za stanje, kateremu so se prividali in ki jim zagotavlja znatne družbene prednosti. Ti ljudje se boje vsake spremembe, vsake novotarije, ker bi vse to lahko ogrozilo njihov prednostni položaj. Vse, kar ne spada v ta za njih ugoden red, je predmet neprikritega hudovanja. Vse to je za njih tuje, ksenos. Ali je to dobro ali slabo v objektivnem smislu besede, ne prihaja pri tem v poštev. Ti ljudje upoštevajo samo vprašanje, ali je nov pojav v skladnosti s stanjem, ki je po njihovem nespremenljivo.

Remo Cantoni ne ocenjuje z rokaviciami pojave ksenofobije. Po njegovem je ta v kršitvenem protislovju z današnjim družbenim razvojem. Sedanji svet ne pozna neprekinjenega uživanja pridobitvenih dobrin in privilegijev, pač pa se stalno spreminja. Upirati se vsaki spremembi, pomeni upirati se naravnim tokovom svetovnih dogajanj. Z razvojem prometa so nam postali pristopni kraji, o katerih nekdanji pojma nismo imeli. In prav to spoznanje doslej nepoznanih krajev nas poučuje o razmerah, ki so za nas ne navadne. Tako spoznavanje novih razmer prinaša nezgodno vzporejanje, in to primerjanje je morda večjih neugodnosti za privilegije domače oligarhije. Se do večerj smo bili domno prepričani, da je bel človek zastopnik večje izobrazbe in večjih vrlin. Sedaj pa nas poučuje stvarnost, da so Evropejci že davno dali od sebe vse, medtem ko so Neevropejci še daleč, da bi lahko doprinali svoje posebne kulturne prebitke. Današnje izkušnje nas potemtakem silijo na revizijo starih pojmov, na ustvarjanje novih sodb in novih predlogov.

Zaradi tega ne smemo, nadaljuje Cantoni, zaostajati v razumevanju tujega sveta, pa naj nam bi bil prostorno daleč ali blizu. Prav tako ne smemo z nerazumevanjem motriti spremembam, ki se dogajajo povsod okoli nas, ali ki se bodo pokazale v bližnji bodočnosti. Živimo v dobi, v kateri zahtevajo novi izumi in ogromne socialne spremembe brezpogojno razumevanje novih zahtev in potreb. Te potrebe ne smejo preslišati posamezne zainteresirane skupine, ker taka naglušnost prizadete nujno obremenjuje s težko javno odgovornostjo.

To pa še ne pomeni, nadaljuje Cantoni, da mora človek zgrabit za vsako spremembo in da svojo samostojnost žrtvuje muhavostim spremenljive mode. V vsaki družbeni sredini se pojavljajo e-

lične težnje, ki so plod dolgoletnih izkušnje in zrele uvidenosti. Samo takrat, ko bomo poznali moralne osnove tujega družbenega življenja in ko bomo ta spoznanja proučevali s simpatijami do druge narodnosti, bomo lahko njene pozitivne strani izkoristili za svojo notranjo obnovo v smislu današnjega napredka.

Dragoceni nauki: promet

Te Cantonijeve misli velja upoštevati prav tu na našem ozemlju. Plemenita in nacionalistična pretiravanja nasproti nam so se z italijanske strani pojavile leta 1920 in se nadaljujejo še danes. Nima pa nobenega smisla, da s svojim ostrim obsojanjem teh pojavov sami razkrivamo isto nerazumevanje, ki ga očistamo svojim lastnim narodnim nasprotnikom. Leta 1920 nam je prineslo požig Narodnega doma. Če sodimo nastope določenih desničarskih krogov vlade, opazimo podobno napadalno razpoloženje tudi danes. Brezsmiselno je tudi podčrtovanje posledic, ki jih ustvarja taka agresivna politika. Prav tako nima nobenega smisla podčrtovati Cantonijeve sodbe in govoriti o politični kratkovidnosti, ozkornosti in omejenosti tukajšnjih nacionalistov. Poskušajmo biti objektivni, če želimo, da so objektivni tudi naši narodni nasprotniki.

Leta 1919 je okrog Trsta nastala vrsta nasprotnih si carinskih področij. Zaradi tega se je promet tržaške luke, ki je bila leta 1913 na tretjem mestu sredozemskih pristanišč, zmanjšal na čisto drobne posle. Trst je nenadno prenehal biti posredovalec med razdrobljenim Podonavjem

in področji Bližnjega, Srednjega in Daljnega vzhoda. Vzporedno s prenehanjem prisilniškega prometa nastaja v Trstu pogon proti Slovanom, katerim po krivici ali pravici očitejo, da so pretrgali zveze Trsta s Podonavjem. Prav ista reakcija proti Slovanom se — iz podobnih pobud — ponavlja danes, čeprav nismo mi prav nič sodelovali pri takratnih, kakor pri današnjih neugodjih. Tudi sedaj, po odhodu anglo-ameriških čet, je veza med mestom in zaledjem iz raznih razlogov okrnjena. Leta 1913 je blago z Dunaja v Trst potrobovalo 24 ur, v Dunaja v Hamburg pa 50 ur. Sedaj treja vožnja iz Trsta na Dunaj ali obratno 60 ur, medtem ko potrebuje blago z Dunaja v Hamburg 45 ur.

To pomeni, da je Trst l. 1956 naletel na iste težkoče kot l. 1920. Krivdo za to stanje so takrat in jo danes pripisujejo Jugoslaviji. Ni izključeno, da negodovanje Italijanskih oblasti proti nam prihaja med drugim tudi iz teh pobud.

Sadovi ksenofobije

Na drugi strani igrajo svojo posebno vlogo tudi begunci. V Istri je italijanski življenj se pod Avstrijo užival mnoge prednosti. Italijani so tvorili meščansko prebivalstvo, Slovani pa podeželje. Narodnostna borba je bila istočasno tudi borba med družabno zapostavljenim življenjem. Pod vplivom begunskega trpljenja se je močno okrepila narodna nestrpnost tudi v mestu samem.

Stanje družbene premoči popolnoma prevladuje v današnjem Trstu. Italijani imajo v svojih rokah celotno bankarstvo,

industrijo in trgovino. Slovenci prvega sploh nimamo, v trgovini smo zelo šibko zastopani, v industriji komaj simbolično. Zaposlitev naših delovnih ljudi je vedno težja.

To nezdavno stanje preti, da zaide v smeri, ki lahko postanejo skrajno škodljive tudi za Italijanske koristi. Ze večkrat smo poudarjali, da sta naš kmet in delavec brez zaščite prepuščena pritiskom narodnega nasprotnika. Zrav zato sta izpostavljena tlimanicam komunistične prevratniške propagande. To se je izkazalo ob pokrajinskih volitvah, ko je samo povezava s komunisti zagotovila slovensko zastopstvo. Taka povezava je po zaslugi nestrpnih-venomoča celo s sredinskimi Italijanskimi strankami! Ta nestrpnost je tudi med Italijanskimi volivci pomembno dvignila število komunističnih glasov. Ali bo tudi ta izkušnja ostala glas vpijočega?

Pojav je izredno resen. Ne samo zaradi neugodnih posledic za nas, pač pa posebno še zaradi vplivov na razvoj javnega življenja v Trstu. Namesto da bi se nasprotna odstranjevala in se zdravilo politično ozračje, se določene skupine trudijo, da to ozračje še bolj zastrupljajo.

In sadovi ksenofobije: na gospodarskem poprišču stalno nazadovanje; na političnem podivjanost; na družbenem vse bolj občutna napetost. Danes je bolj kot kdajkoli potrebno, da trezni in uvideni ljudje iščejo in najdejo pote in sredstva, da se v našem javnem življenju ustvari novo ozračje medsebojnega razumevanja in spoštovanja. Med tukajšnjimi Italijani tudi takih ljudi — hvala Bogu — ne manjka.

STOLETNICA slovenske podjetnosti

Nabrežinsko kamnoseško podjetje, arh. Anton Radović, praznuje letos stoletnico svojega obstoja. Podjetje je l. 1896 ustanovil ded sedanega lastnika, Leopold Radović. Podjetje pa so registrirali pri Tržaški Trgovinski zbornici l. 1896, t. j. pred 70 leti. Ta razlika je nastala zato, ker pred tem letom vpis v register ni bil obvezen.

Pokojni g. Leopold Radović je bil v Nabrežini prvi domači lomilec kamna, ki je v družbi še dveh domačinov prišel k lomljenju nabrežinskega kamna. Se vedno je vidnih nekaj kamnolomov, ki jih je odprl Leopold Radović. V takratnih časih kamna niso lomili v večjih globlinah zaradi preprostih pripomočkov, ki so bili kamnolomilec na razpolago. To so bili tudi razlogi, ki so Leopoldu Radoviću ukazovali, da je že kmalu opustil prvotni kamnolom in se lotil novega. Kamena, ki so ga takrat lomili, so na grobo obdelali, nato pa ga dobavljali obrtnikom, ki so dela dokončali in izdelke vozili v Trst ali pa tudi v Furlanijo.

Pa so prišli v splošno uporabo prvi eksplozivni motorji, ki so omogočili izkoriščanje blokov tudi v nižjih plasteh. Tako so se Leopoldu Radoviću mudile prilležitosti, da je ugodno prodal kamnolome, ki jih je sam odprl. Zase pa je zadržal kamnolom, ki se mu je zdel najboljši bodisi po kakovosti kamna, kakor tudi po obsežnosti in prikladnosti lege.

Prav ta kamnolom je tisti, ki še vedno dobavlja sedanemu lastniku najboljšje bloke kamna.

Leopold Radović je imel tri sinove. Najmlajši, Anton (oče sedanega lastnika), se je izučil za kamnoseka. Mož trdnje volje in kraske pridnosti podjeten in dalekoviden se je kaj hitro osamosvojil. Leta 1896 mu je sežansko okrajno glavarstvo izdalo mojstrsko dovoljenje za samostojno izvrševanje kamnoseškega poklica.

Za nabrežinski kamen je od l. 1896 do l. 1914 vladala zlata doba. Kamen so kamnoloma nabrežinska podjetja pošiljala na Dunaj, v Budimpešto, v Milan, v Egipt, in seveda, v Trst. Zelezobeton v tistih časih še ni dušil nabrežinskega kamna.

Leta 1923 je prokuro nad podjetjem prevzel današnji lastnik, g. arh. Anton Radović. Po smrti očeta l. 1941 pa je postal edini zakoniti lastnik.

Obe svetovni vojni sta seveda delo podjetja prekinili oziroma ga močno omejili. V prvi svetovni vojni sta morala oče in sin pod orožje. Iz Nabrežine pa so prebivalce evakuirali. Druga svetovna vojna je tudi kmalu po izbruhu onemogočila vsako delovanje podjetja. Uničene so bile mnoge priprave, pokvarjeni stroji in mnoge stvari pokradene. Škoda je bila tako ogromna, da sedanji lastnik ni mogel niti delno obnoviti obratovanja. Vojnoodškodninski zahtevki so zaostajali, prav tako tudi odškodnine za kamnolome in premoženje, ki je ostalo pod Jugoslavijo.

Vse je torej že kazalo, da bo obnove obrata skoraj nemogoča in precej časa ni bilo nobenega stvarnega upanja. To stanje je trajalo tri leta po vojni.

Le z načrtom ERP, s posojilom, ki ga je tvrdka prejela l. 1948, je lastnik postal podjetje zopet na noge. Bloke kamna je podjetje pričelo izvažati v Anglijo, Severno Ameriko, Nemčijo, v Egipt, Svico in celo na Japonsko in v Avstralijo. Prav tako pa izvažajo tudi končne izdelke.

Vsekakor je to najstarejše podjetje te stroke na vsem ozemlju, na katerega smo Slovenci lahko ponosni. Želimo najstarejšemu slovenskemu podjetju nadaljnjih uspehov! Njenemu lastniku, g. arh. Antonu Radoviću, ob častnem jubileju prisrčno čestitamo!

Nemška prepoved KP

(Nadaljevanje s 1. strani)

no partijo lastnino teh strank; tiskarne, zgradbe, opremo in sploh vse premoženje, voditelje in vidnejše pristaže teh strank pa nagnal pred »ljudska sodišča« ali v koncentracijska taborišča, v kolikor jih ni podkupil z ministrskimi in podobnimi stolčki. Tako gotovo Adenauer ne bo postal z zahodnonemškimi komunisti.

Sicer pa je mogoče, da se je Adenauer držal Hruščevega priporočila, ki je kanadskemu zunanemu ministru Pearsonu v Moskvi, na njegovo pritožbo o delovanju komunistov po svobodnem svetu, dejal: »Zakaj pa komunističnih partij na Zahodu enostavno ne likvidirate in njihovih članov ne naženete v koncentracijska taborišča?« Če je Hruščev sedanji oče svetovnega komunizma, bi ga morali vsaj komunisti — poleg Adenauerja — ubogati in ne protestirati proti njegovim lastnim priporočilom. Kje je vendar partijska disciplina, tovariši Togliatti et Co.?

Odgovorni urednik: Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tiskarna Adria, d. d., v Trstu

Tekma za dovozne poti k morju

Z mrzličnim naraščanjem motorizacije, s povečanjem izmenjave gospodarskih dobrin med posameznimi deželami in s širšimi turističnimi premiki najširših ljudskih množic, posebno v svobodnem svetu, so ustrezajoča cestna omrežja stopila v ospredje politike vseh naprednih držav na svetu.

Ta razvoj in vzdrževanje cestnega omrežja početa tudi za naše ozemlje vsak dan aktualnejše. Avtomobilske ceste so v večrini in tudi že v gradnji po državah, ki gravitirajo proti Jadranu. V Avstriji so pričeli z gradnjo avtoceste podolnice, ki bo imela svoje izhodišče na Dunaju, se vzpenjala čez alpske vrhove do Graca, od tu pa bo potekala proti Celovcu in Bečkajci, da se priključi na italijansko cestno omrežje v Trbižju. Nova avtocesta bo na ta način povezala avstrijsko prestolnico s Stajersko in Korško.

Na italijanski strani že več časa posvečajo tej novi povezavi veliko pozornost. Trbižanka, avtocesta, ki je na našem ozemlju že nekaj časa v gradnji, sledi prav temu avstrijskemu načrtu. Trbiž bo tako v doglednem času povezan z avtocesto tako z našim mestom, kakor tudi z Benetkami. Za avstrijske prevoze potnikov in blaga se potemtakem ne zanimajo zgolj železniške uprave, pač pa tudi upravitelji cestnega omrežja.

Za avstrijski promet med Jadranom in avstrijsko republiko je vs po vsej prirodno zanima tudi Jugoslavija. Reško pristanišče že sedaj uspešno tekmuje s tržaško luko. Znatni pa so v novejšem času tudi jugoslovanski napor za izgradnjo primernega cestnega omrežja prav v smeri avstrijske meje. Ko bosta obe avtocesti Ljubljana-Zagreb in Ljubljana-Reka popolnoma izgrajeni, bodo dopolnili tudi še cestno povezavo z avstrijskim cestnim omrežjem. To bi lahko pomembno vplivalo na bodoči razvoj tujškega prometa, t. j. na močan priliv dragoceni deviz, če bi seveda tujškega prometa v Titovi Jugoslaviji sistematično ne ovirale notranjepolitične zapreke in popolno šušmarstvo.

Pri vsem tem pa novi avstrijski cestni načrti odpirajo udobne povezave tudi z Zahodno Nemčijo. V gradnji je namreč že avtocesta Dunaj-Solnograd, ki bo Avstrijo in s tem Italijo in Jugoslavijo povezala z nemškim omrežjem avtocest (Solnograd - Monako - Stuttgart - Karlsruhe - Mannheim - Frankfurt n/M - Koeln). Pa še z avtocesto Frankfurt n/M - Nurenberg).

O tem novem cestnem razvoju proučarjajo tudi odgovorni tržaški krogi, ki so resno zaskrbljeni s počasnostjo gradnje Trbižanke.

Izseljevanje v Avstralijo

Ze nekaj dni se mudi v našem mestu ravnatelj Katoliške avstralske komisije za izseljevanje, mons. Jurij Crenan. Vrnil se je v naše mesto, da bi na lico mesta preučil možnosti za individualno izselitev v Avstralijo s pomočjo organiza-

cije N. C. W. C. Ta ameriška človekoljubna organizacija je že v preteklosti posredovala izselitve 250 beguncev, največ deklet, mladeničev in mater. Pri prihodu v Avstralijo je organizacija preskrbela vseljenecem stanovanje in delo.

S svojim sedanjim obiskom namerava mons. Crenan olajšati naselitev v Avstralijo mladim dekletom in fantom beguncem. Tudi tem je zagotovljena zaposlitev.

Tržaški občinski svet

V prihodnjih dneh se bo verjetno sestal nov tržaški občinski svet, ki bo moral imenovati podžupana in odbornike. To delo navadno opravi župan sam. Ker pa so v odboru zastopane tri stranke, je potrebna seveda tudi njihova soglasnost. Sicer je res, da so to vprašanje načelno rešili že pri zadnji seji, vendar govorijo, da so med demokratstani in socialnimi demokratstani še neke razlike glede razdelitve odborniških mest.

Socialni demokrati naj bi dobili finančni odsek, odsek za javna dela in tudi mesto podžupana.

Občinski svet pa bo moral razpravljati tudi o spremembah občinskih davščin v smislu raztegnitve zakona iz leta 1952 na naše ozemlje. Zelo je verjetno, da bodo uvedli nove občinske davščine. Vsaka nova obremenitev davkoplačevalca pa pomeni v našem mestu težak socialni pritisk, posebno še, če zadene obremenitev preprostega človeka, ki tako in tako le s težavo rine naprej.

Besede in dejstva

Pred kratkim so vsi davkoplačevalci dolinske občine prešli nov davčni list za l. 1956-57, dokument precejšnje važnosti iz mnogih vidikov. Ekonomsko-socialne strani skoro ni treba poudarjati, kajti vsak posamezni davkoplačevalec dobro ve, kje se mu zdi, da ga davčni vijak preveč žuli. Pa pustimo to vprašanje in ogledimo si, kakšni so ti le plačilni listi.

Na prvi pogled izgledajo kar lični z dvojezičnim besedilom. Toda, če hoče preprosti človek vedeti, kdaj lahko in zakaj plačuje davke, se bo zaman trudil, da pride do te učenosti. Slovenski prevod opomb in drugih postavk je večinoma nerazumljiv, pomanjkljiv in čisto brez pravega smisla zaradi številnih slovničnih ter pravopisnih pogrškov; zlasti manjkajo vejice, podpička, kar dela stavke težko razumljive. Vse to tako kviri prevod, da smo prisiljeni vprašati, ali smatrajo odgovorni krogi to za dostojno besedilo, kot ga zakon in pravica zahtevata. Vtis se ima, da potem, ko je stavec v tiskarni opravil svoje delo, se miče več ni zanimal za korekturo teksta. In vendar solidno delo to nujno zahteva. Če je italijansko besedilo do potankosti pravilno, zakaj bi ne bilo tudi slovensko? Davke plačujemo vsi enako, brez vsake razlike!

Ne vemo, kdo ima pri tem največ krivde in odgovornosti; menimo pa, da

Koliko stane potni list jugoslovanske državljanke

V Titovi Jugoslaviji ni samo vprašanje UDBE, ali lahko zakonito prestopiš državno mejo, pač pa tudi vprašanje žepa. Ljudske demokracije ali boje njihovi veliki in mali diktatorji smatrajo potovanje v tujino za milost, ki so jo lahko deležni samo oni. Če pa preprosti podložnik želi obiskati svoje v tujini, potem je to »razkošje«, in kdor ga želi uživati, naj plača!

Račun je kaj enostaven:

- 1) državljanski list oziroma domovni-ka 200 din;
- 2) kazenski list 200 din;
- 3) Potrdilo, da nisi v sodni preiskavi 130 din;
- 4) potrdilo o plačanih davkih 200 din;
- 5) jamstveno pismo osebe, ki jo želiš obiskati; prevod tega jamstva s kolektivno vred 550 din; kolektivna ob predaji prošnje 295 din; za moške od 17. do 50. leta starosti še 130 din. Če ti je šlo vse posreči, dobiš potni list in plačaš v kolekih in gotovini 1200 din; za avstrijski vizum 1050 din (za italijanski 1500 din); za tiskovino in poštino 200 din; za fotografije 250 din.

Tako te stane potni list za Italijo 5055 din, za Avstrijo 4605 din. To je pri mezdah za navadnega delavca po 28-30 din na uro skoraj celotni mesečni zaslužek. Raj je pač raj...

Veriga bratstva

V uradih tržaške radijske postaje RAI - TV še nekaj dni zbirajo pod naslovom »Veriga bratstva« prispevke za žrtve v belgijskem rudniku Marcinelle. Tudi Slovenci iskreno sočustvujemo z žrtvami strašne nesreče in tudi med nami so številni darovalci. Tudi najmanjši znesek dokazuje čustvo solidarnosti, zato pozivamo naše čitatelje, da po svojih močeh prispevajo v korist plemenite akcije.

V nedeljo 2. septembra s pričetkom ob 15. uri bo na Opčinah, na bivšem tramvajskem vrtu, na vogalu Narodne in Proseške ceste

TRADICIONALNO JESENSKO SLAVJE tržaške Slovenske demokratske zveze

Program kulturnega sporeda bomo objavili prihodnjič
Po sporedu prosta zabava ob dobro založenem bifeju z jedajo in pijačo